

تاریخ تالش

با نگاهی نو و انتقادی به جغرافیای تاریخی ایران باستان

تالیف

علی عبدلی

سرشناسه	عبدلی، علی، ۱۳۳۰ -
عنوان و پدیدآور	تاریخ تالش: با نگاهی نو و انتقادی به جغرافیایی تاریخی ایران باستان / تألیف علی عبدلی
مشخصات نشر	تهران: جامعه‌نگر، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	۳۷۶ ص: مصور، جدول
شابک	۵۹۰۰۰ ریال 964-2524-24-4
یادداشت	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۶۲، ۲۵۵
موضوع	تالش - تاریخ
رده‌بندی کنگره	DSR ۲۰۷۹/الف ۲۰۷۹ع ۱۶
رده‌بندی دیویی	۹۵۵/۲۳۶
شماره کتابخانه ملی	۸۵-۲۳۹۲۱ م

حقوق انحصاری این اثر متعلق به نشر جامعه‌نگر است و تمامی حقوق محفوظ می‌باشد. این کتاب مشمول قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و مترجمان است و هرگونه برداشت و استفاده از مطالب این اثر به هر شکل دیگری مانند کتاب، خلاصه، جزوه، کپی، فیلم، سی‌دی و... بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع می‌باشد.

تاریخ تالش

تألیف: علی عبدلی

ناشر: نشر جامعه‌نگر

صفحه‌آرایی: لیلا عدالت، طرح جلد: سحر یعقوبیان

لیتوگرافی: فرم اول، چاپ: افرنک، صحافی: پایپروس

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه، چاپ اول ۱۳۸۶

بها: ۵۹۰۰۰ ریال

شابک ۹۶۴-۲۵۲۴-۲۴-۴ ISBN: 964-2524-24-4

مراکز فروش:

تهران: روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، خ فخررازی، خ وحید نظری غربی، پلاک ۱۹۴

تلفن: ۶۶۴۹۳۷۱۶ - ۶۶۴۹۴۱۸۷

تهران: بلوار کشاورز، بین ۱۶ آذر و کارگر، پلاک ۳۲۲ - تلفن: ۸۸۹۸۹۴۹۶ - ۸۸۹۶۰۸۵۹

تالش (جامعه‌نگر): بعد از میدان امام خمینی - کتاب‌فروشی نشر جامعه‌نگر - تلفن: ۰۱۸۲-۴۲۲۴۳۸۹

رضوان‌شهر: میدان نماز - کتاب‌فروشی داستان

درباره نویسنده

علی عبدلی کوشش‌های ادبی و پژوهشی‌اش را در اوایل دهه‌ی پنجاه با پیوستن به زمره نویسندگان رادیو گیلان و همکاری با مطبوعات آغاز کرد. پس از انقلاب اسلامی فعالیت‌های پژوهشی خود را به صورت تخصصی در زمینه‌ی تات و تالش‌شناسی ادامه داده است. در این زمینه علاوه بر چاپ ده‌ها مقاله‌ی پژوهشی در مطبوعات، روزنامه‌نگاری، اجرای پروژه‌های تحقیقی، شرکت و سخنرانی در همایش‌های ایران‌شناسی، همکاری در ساخت چند فیلم مستند مربوط به تالش و غیره، کتاب‌های مشروح زیر را نیز منتشر کرده است:

- ۱- فرهنگ تاتی و تالشی
- ۲- تالشی‌ها (تالشان) کیستند
- ۳- ترانه‌های شمال
- ۴- تات‌ها و تالشان
- ۵- نظری به جامعه‌ی عشایری تالش
عر مشاهیر تالش
- ۷- تاریخ کادوس‌ها (ترجمه و منتشر شده در جمهوری آذربایجان و چاپ شده به صورت پاورقی در یکی از نشریات روسیه)
- ۸- چهار رساله در زمینه‌ی تاریخ و جغرافیای تالش
- ۹- فرهنگ تطبیقی تالشی - تاتی - آذری
- ۱۰- ادبیات تات و تالش
- ۱۱- اخبارنامه (تصحیح متن)
- ۱۲- آفتا و جار (مجموعه شعر)
- ۱۳- جنگل و جنازه (مجموعه شعر)
- ۱۴- نگاهی به گذشته تالش

کتاب‌های در دست چاپ:

الف) ترانه‌های مردم و نغمه‌های شادی (ترجمه)

ب) تاریخ تالش

ج) تات‌ها

کتاب‌های آماده چاپ:

۱- ماه و مه (اشعار فارسی، تالشی و تاتی)

۲- تالشان کیستند جلد ۲

گشودن دوره‌ای جدید در تاریخچه مطبوعات تالش با انتشار مجله‌ای با نام (ویژه تالش)، از دیگر اقدامات مهم این پژوهشگر می‌باشد.

علی عبدلی به پاس خدمات ارزنده فرهنگی و پایه‌گذاری تالش‌شناسی در ایران، موفق به دریافت درجه‌ی دکترای افتخاری از آکادمی ملی جمهوری آذربایجان شده و در ایران بارها به‌عنوان پژوهشگر برگزیده مورد تقدیر قرار گرفته است و در سال ۱۳۸۳ جایزه ادبی دکتر محمد معین به ایشان اعطاء گردیده است.

بنیان‌گذاری مؤسسه تالش‌شناسی، تازه‌ترین افتخاری است که به کارنامه این شاعر و پژوهشگر افزوده شده است.

پیش‌گفتار ناشر

زندگی صحنه‌ی بکثای هنرمندی ماست هر کسی نغمه‌ی خود خواند و از صحنه رود
صحنه پیوست به جاست خرم آن نغمه که مردم بسیارند به یاد

برخورداری از تاریخ و تمدن و افسانه‌های کهن یکی از مهمترین افتخارات هر ملتی به شمار می‌آید و تاریخ کشور عزیزمان نیز از این جهت همیشه برای دانشمندان و تاریخ پژوهان جهان جذاب و قابل تحسین بوده است. یکی از اقوام این سرزمین تاریخی که همیشه نیاز به تحقیق و پژوهش بیشتری داشته است قوم و سرزمین تالش است. در طول سالیان گذشته پژوهش‌هایی نیز توسط ایرانیان و خارجی‌ها در این زمینه انجام شده است. اما همیشه نیاز به یک منبع معتبر که پاسخگوی بسیاری از پرسش‌های تاریخی این سرزمین باشد احساس می‌شد. آنچه که اکنون پیش روی شماست در راستای تامین بخش عمده‌ای از این ابهامات تاریخی می‌باشد.

تاریخ تالش یکی از برجسته‌ترین اثر پژوهشگر و دانشمند فرزانه آقای علی عبدلی است که حاصل بیش از سی سال مطالعه و تحقیق در زمینه شناخت جامعه، فرهنگ و تاریخ قوم تالش است. او در این کتاب به موازات نگارش نخستین تاریخ قوم بزرگ و کهن تالش از دورترین زمان‌ها تا آغاز سده ۱۴ خورشیدی، هرچاکه دامنه پژوهش در موضوع اصلی گسترش یافته است بی‌مهابا به نقد علمی گوشه‌هایی از جغرافیای تاریخی و و انسانی ایران باستان پرداخته است و به طرح و اثبات موضوع‌هایی توفیق یافته که شگفت‌انگیز است. یکی از بارزترین نکات در نگارش این کتاب رعایت جدیدترین شیوه‌های علمی و ادبی و ارائه‌ی یافته‌هایی نو و تحلیل‌های روشنگر است.

برخی از مهمترین یافته‌ها و تحلیل‌های جدید ارائه شده توسط مولف در این کتاب به شرح زیر است: اسکندر مقدونی به هند نرفته بلکه دریای کاسپین را دور زده و از راه افغانستان و سیستان به تخت جمشید بازگشته است. اشکانیان از طایفه داهه بودند و داهستان همان سرزمینی است که اقوام ترک آن را داغستان خوانده‌اند. هیرکانیا و یا همان وهرگانه پارسی هیچ ارتباطی با گرگان و استراباد ندارد. کوی ویشناسپ امیر ایالت پرتو (پارت) بردعه‌ی کنونی و حامی

اشوزرتشت، همان پدر داریوش بزرگ هخامنشی بوده است. زرتشت در خاک تالش، روستای دراج (دراژ) واقع در دامنه‌های شرقی سیلان به دنیا آمده و رسالت خود را در شمال غرب ایران ابلاغ نموده و هرگز به شرق مهاجرت نکرده است. گل و مارد از طوایف اراضی جنوب قفقاز بودند و انتساب آنان به گیلان کنونی اشتباه است. هوریان از طوایف تالش بودند که در اوایل هزاره دوم پ.م به سوی غرب مهاجرت کرده‌اند و....

علی عبدلی پیش از این با کتاب «تاریخ کادوستان» که انتشار آن در ایران و روسیه و جمهوری آذربایجان با استقبال فراوانی روبرو شده است، به اثبات رسانده که برای ورود به مباحث مذکور صلاحیت لازم را دارد و در آن چه هم مطرح کرده به بیراهه نرفته است.

در نشر و چاپ این اثر گران بها نیز سعی و تلاش بر این بوده است که ارزش کار مولف حفظ شود. در این مسیر تلاش‌های مولف برآستی ستودنی بود و وظیفه خود می‌دانم از توجه و همکاری صمیمانه ایشان در تمام مراحل نشر کتاب و رهنمودهای سایر همشهریان عزیز تشکر و قدردانی کنم.

در پایان ضمن اعلام آمادگی برای نشر و چاپ آثار ارزشمند همه فرهیختگان و پژوهشگران تالشی این نکته را لازم به یادآوری می‌دانم که حفظ و گسترش فرهنگ و زبان تالشی بدون حمایت تک تک شما عزیزان امکان پذیر نمی‌باشد و پاسخ گرم شما در تهیه نسخه اصلی آثار مکتوب، صوتی و تصویری و تشویق دوستان به این امر بهترین هدیه و تشویق برای پژوهش‌ها و آثار بعدی محققین و دانشمندان تالشی خواهد بود.

بدون شک پیشرفت و ارتقای کار ما بدون انتقادات و پیشنهادات شما خوانندگان میسر نخواهد شد بنابراین برای هر گونه انتقاد و رهنمود با مدیریت این موسسه انتشاراتی تماس بگیرید.

نحوه ارتباط با ما: حضوری و تلفنی و Email: Moryzz@yahoo.com

مرتضی زینعلی

فهرست مطالب

در آمد.....	۸
-------------	---

فصل اول: اوضاع طبیعی و جغرافیای انسانی

موقعیت.....	۱۴
سیمای طبیعی.....	۱۴
سرزمین.....	۱۵
جنگل های تالش.....	۱۶
جغرافیای انسانی.....	۱۸
پراکندگی ها.....	۱۹
جمعیت.....	۲۰
تالشان غیرتالش.....	۲۱
تقسیمات سیاسی.....	۲۲
جغرافیای کهن تالش.....	۲۲
جغرافیای تالش در دوره اسلامی.....	۳۲
زبان.....	۳۳
کار و پیشه.....	۳۴

فصل دوم: موقعیت

نشانه های اولیه.....	۳۸
مفاهیم قومی و جغرافیایی.....	۳۹
نام کادوس.....	۴۳
پایتخت.....	۵۴
نشانه های دیرین.....	۵۶
همسایگان.....	۵۸
گیلان در گیلان.....	۶۹
مهاجران صاحب خانه!.....	۷۳
همسایگان شمالی.....	۷۷
هیرکانیا گرگان نیست!.....	۹۲

فصل سوم: اقوام و ارتباطها

۱۰۲	از سپیده‌دمان
۱۰۳	کاس‌سوها
۱۰۵	مانناها
۱۰۵	آشوریان
۱۱۳	هوریان
۱۱۸	تالش در دوره مادها
۱۳۰	کادوسان و هخامنشیان
۱۳۱	کادوسان متحد‌گوروش
۱۴۸	از بلای مقدونی
۱۶۰	تالش در دوره اشکانیان
۱۷۳	دوره ساسانیان

فصل چهارم: تالش از آغاز اسلام تا نهضت جنگل

۱۸۴	سلسله‌ها و امیران
۱۹۰	حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی
۱۹۲	خیزش بابک
۱۹۵	دژ ناگشوده
۱۹۸	تالش در دوره مغول
۱۹۹	مراکز حکومتی تالش در آغاز سده هشتم
۲۰۹	فرمانروایی صفویان
۲۱۴	دوره صفویان
۲۲۰	تالش در کشاکش ملوک‌الطوایف
۲۲۲	منازعات درون منطقه‌ای
۲۲۹	فاجعه‌ی جدایی
۲۳۰	جنگ‌های ایران و روس
۲۳۲	معاهده گنستان
۲۳۳	معاهده ترکمنچای
۲۳۵	پیدایش دو تالش
۲۳۸	تالش در دوره مشروطیت
۲۵۰	تالش در دوره نهضت جنگل
۲۵۳	وقایع تالش شمالی

فصل پنجم: فرهنگ

۲۶۰	واژه‌ها و نام‌ها
۲۶۲	نام‌های گیتیایی
۲۷۲	مکان مزدیسنا
۲۹۲	برآیند
۳۰۲	اسلام و تالش
۳۰۲	اعتقادات
۳۰۳	مزدیسنا و فرهنگ عامه‌ی تالش
۳۲۴	هیرکانیا، گرگان نیست
۳۳۳	اشخاص
۳۳۷	بناها
۳۳۸	آثار
۳۴۳	اسناد
۳۲۰	گیل‌ها
۳۳۲	پیوست
۳۳۹	کتاب‌شناسی
۳۵۹	نمایه

در آمد

تالش نام یک قوم است. منطقه‌ای هم که این قوم از دیرباز در آن ساکن بودند، تالش نامیده می‌شود. نام یکی از شهرستان‌های واقع در آن منطقه نیز تالش است.

نام تالش شاید چندان شناخته شده نباشد اما این قوم یکی از بزرگ‌ترین و کهن‌ترین اقوام ایرانی است که از دورترین زمان‌های تاریخ، در اراضی جنوب رودهای ارس، کورا و جنوب غربی دریای کاسپین ساکن بوده است.

آن‌جا که سخن از سرزمین و طبیعت باشد، تالش را می‌توان دیار جنگل و دریا و شالیزار نامید و در وصف آن دیار و مردمش نیز می‌توان گفت که تالش سرزمین آزادگان شکیبا و دلاوران سلحشور است. قوم تالش از خانواده نخستین ساکنان نجد ایران در سده‌ها و هزاره‌های پیش از میلاد وارد عرصه‌ی تاریخ شدند، در تکوین تمدن مشرق زمین ایفای نقش کردند و از اقتدار قومی، هویت و سرزمین خود در برابر هجوم بیگانگان و حوادث گوناگون، سرفرازانه پاسداری نمودند. تالشان در طول تاریخ در حفظ و حراست از مرزهای ایران، نقشی به‌سزا داشته‌اند (رضا ۱۳۸۰/ص ۱۵۸). در این گذر افتخارات و ناکامی‌های فراوانی را تجربه کرده‌اند. اگرچه سخن گفتن مجملی از تاریخ و فرهنگ چنین قومی کاری بس دشوار است ولی در این نوشته سعی شده که در معرفی آن قوم اطلاعاتی چنان ارایه گردد که با همه‌ی گزیده بودن، گویا باشد.